

kunt hebben, is dat ze het gebruikt hebben om Irak binnen te vallen. Bin Laden is van Saoedi-Arabië; die terroristen hadden geen link met Irak. Maar dat bleek pas later. De Iraakse olie speelde misschien wel mee, dat zal de toekomst uitwijzen. Maar ook in Saoedi-Arabië zit er olie."

"Bush had gelijk, is het niet zo? Wie wint, heeft altijd gelijk. Had Hitler de oorlog gewonnen, hij had ook gelijk gehad."

"De VS steunen Israël. En dan? Israël had geen land en heeft het inderdaad zelf genomen. Dat werd erkend, maar de eerste dag werd het al aangevallen door de Arabische wereld. Wel, Israël heeft die oorlog gewonnen en heeft dus gelijk gehad."

Zijn onverbloemde gedachtegang trekt Donald Marginet ook door naar de binnenlandse problematiek. Hij heeft het duidelijk niet voor de indianen. "De indianen: ze werken niet, krijgen alles gratis, betalen geen belastingen, doen helemaal niks, drinken alcohol en gaan uit stelen. En wij betalen voor hen. Waarom? Wij stalen hun land? Ik niet! Ik heb niks gestolen. Maar het is wel vroeger gebeurd? Maar man, dit is zo'n groot land! Je kunt dat toch niet voorbehouden voor pakweg dertigduizend mensen?"

"Wij werken hard; zij hebben dat gewoon niet in zich. Maar ze hebben wel al in mijn winkel ingebroken, tot drie keer toe. Ze werden gepakt, maar niet gestraft. *Indian heritage*, weetjewel."

"Canada bouwt nieuwe huizen voor hen, schenkt hun een inkomen, geeft ze wagens. Want dat willen ze wel allemaal. Ze willen alles hebben wat de blanken hebben, maar ondertussen haten ze de blanken omdat ze... hun land afpakten om die dingen te produceren die ze nu ook zelf willen hebben. Gratis, want ze willen niet werken. Het is hun land, weetjewel."

Donald Marginet wordt steeds drier. "De indianen hebben geen enkele opvoeding of evolutie doorgevoerd. Kijk naar de Grieken, de Romeinen, de Egyptenaren: zij waren geciviliseerd. De indianen en de zwarten niet. Het wiel kenden ze hier vijfhonderd jaar geleden nog niet in de indianenstammen. De Egyptenaren wel, en de civilisatie ging verder, in Europa, in Amerika. Maar sommige mensen pikten het niet op, willen dat niet oppikken. Willen ze verder blijven leven als vroeger? Laat ze dat dan maar doen. Maar dan moeten ze ook al de vruchten van de evolutie niet willen. Dan hoeven wij ook geen belastingen voor hen te betalen."

Moeten de immigranten dan ook maar weer plaats ruimen? Ik spreek Donald over de problemen in België, over het Vlaams Belang dat de vreemdelingen weg wil, omdat ze niet zouden willen werken, omdat ze profiteren, een andere cultuur en godsdienst binnenbrengen. "De derde generatie al? Dat zijn geen migranten, dat zijn Belgen," reageert Donald. "Ze zijn daar immers geboren. Ze willen niet werken, ze krijgen geen kansen en dan *kick them out*? Neen, dat kan niet. Ze zijn Belgen. Ik ben geen Belg, ik ben Canadees. Want ik ben hier geboren. Dat 'Eigen volk eerst', nee, dat is niet goed."

"Ze moeten wel geen nieuwe mensen meer binnenlaten, als er geen werk meer is. Hier zien we dat ook gebeuren. Onze kinderen weten overigens niet meer wat werken is. Echt werken, bedoel ik, met hun handen.

© Francis Marissens

Ze nemen de boerderijen niet meer over. Internet, televisie en noem maar op. En studeren, dat wel. Voor papieren banen. Maar die brengen het land niks op. Ik ben bang voor later. Niet voor mij, want ik zal er niet meer zijn. Maar voor mijn kinderen en hun kinderen. Want het zit niet goed met Canada. *Ooohh noooo!*"

"Er zijn van hieruit al heel wat mensen naar Australië vertrokken. Dat zou ik zelf ook nog wel zien zitten, maar ik ben er nu al wat te oud voor. Mijn conditie was prima, tot dat ongeval met mijn voet."

Al kostte een brandje bijna zijn voet, toch blijft Donald Marginet gefasci-

neerd door vuur en vuurtje stoken. Hij blijft in de weer met het 'opschonen' van een kreupelebas achter het plaatselijke baseball- en soccerterreinje. Een terrein dat hij voor de school en de gemeenschap ook helemaal onderhoudt tegen een jaarlijkse vergoeding. Samen met zijn vrouw Diane baat Donald het dorpswinkelje (Marginet's Grocery & Hardware) annex postkantoor en benzinepomp uit. En hij knapt daarnaast ook her en der klusjes op. De loodgieter van het dorp, zeg maar.

Donalds vrouw Diane Cabernel staat meestal in de winkel en werkt terzelfder tijd als postbeambte: "Ik heb twaalf jaar in Winnipeg gewoond, en ik ben daar na mijn studie aan de University wat voor een bank blijven werken. Ook Donald werkte toen al een tijd in de stad, als bediende in een winkel. Maar uiteindelijk wilden we graag terug naar het platteland, in hoofdzaak voor de klantieren. We wilden Melanie en Laura echt graag hier zien opgroeien. *This is home, you know*. Zelf ben ik op één mijl hiervandaan op een boerderij groot geworden."

"Liever een winkel uitbaten in het iets grotere Holland of Swan Lake? Neen, *this is nice*. Of we later weer naar de stad trekken? Natuurlijk, morgen al. Ik wil er wat gaan shoppen, gewoon voor mezelf, hoor," zegt Diane lachend. "Maar waar ons pensioen ons brengt, dat weet ik nog niet. Zo ver zijn we nog lang niet."

De familie Marginet stamt uit Moerbeke bij Geraardsbergen. Aimé Marginet (de grootvader van Donald) emigreerde in 1920 met zijn gezin naar Canada.

Alois Cabernel (de grootvader van Diane) was afkomstig uit Everbeek. Hij werkte in Frankrijk vooraleer hij in 1903 naar Canada trok. In 1909 keerde hij naar België terug, al werkend op een veeboot. Hij bleef twee jaar in Oost-Vlaanderen en ging dan terug naar Canada. In 1919 reisde hij opnieuw naar België, hij trouwde er in 1920 met Laura Van Wymeersch en trok vervolgens definitief naar Bruxelles, Manitoba.

Ik pols ook Anna Foidart naar haar mening over de indianen. "Ja, er zijn veel problemen met de indianen. Ze krijgen echt wel veel, ze vinden dat ze overal recht op hebben omdat de blanken ooit hun land afgepakt hebben. Omdat dat van de aarde exploiteren en zij dat niet willen. Er zit zeker iets in hun filosofie en in hun eenheid met de natuur. Maar tegelijkertijd willen ze almaar meer. Het is de snelst groeiende bevolkingsgroep, en dat wordt voor de overheid en de belastingbetaler steeds moeilijker te bekostigen. Terwijl zij zich talrijker en dus ook sterker voelen en nog meer gaan vragen."

"Er zijn bovendien veel problemen met alcohol, drugs en criminaliteit. Ja, er wordt ingebroken bij de blanken, auto's gepikt en wat verderop in brand gestoken. Zomaar. En meestal door indianen. Meer dan vijftig procent van de bevolking van de gevangenis is indiaans."

Spullen veilen en verhuizen

Danken we in België meestal meubels of oude kookpotten af via Spulenhulp, een zoekertje in de *Streekkrant* of discreet weggemoffeld tussen het huisvuil, dan loopt dat in Canada anders. Bij een overlijden of een verhuizing organiseren mensen een openbare veiling, en daar worden heelder inboedels bij opbod verkocht. Alles gaat onder grote belangstelling van de hand, stuk voor stuk, inclusief alle huisraad, tot het kleinste lepelkje toe. In Swan Lake, een dorpje dat aan Bruxelles grenst, woon ik de veiling bij van de spullen van Leon De Smet. Leon is 83 jaar, hij zit na een hartinfarct in een rolstoel en verhuist naar een bejaardentehuis. (Leon groeide op in Bruxelles als zoon van Philemon De Smet en Celina Van Hecke, respectievelijk afkomstig van Zomergem en Sint-Laureins, Oost-Vlaanderen.) Op de veiling hangt ook Regis ('Reidji') Adam rond. Hij komt pas in actie op het einde: het was een paar uur geduldig wachten vooraleer de grotere stukken van de huisraad omker de hamer gaan. Regis heeft zijn zinnen gezet op een wasmachine en droogtrommel. Hij koopt ze weg voor vierhonderd Canadese dollar per stuk. "Normaal gezien moet je toch rekenen op twaalfhonderd dollar, nieuwe prijs. Per stuk. Dus dit was best wel interessant. Ik kocht de toestellen voor mijn schoonmoeder. Die woont nu nog in British Columbia (aan de westkant van Canada, FM), maar ze verkocht er haar trailer en tikte hier in Holland een mooi huisje op de kop voor amper 35.000 dollar. Dat is echt weinig geld. Maar

Wandelaars zijn ze hier duidelijk niet gewoon. "Aaaah, from Belgium!" © Francis Marissens

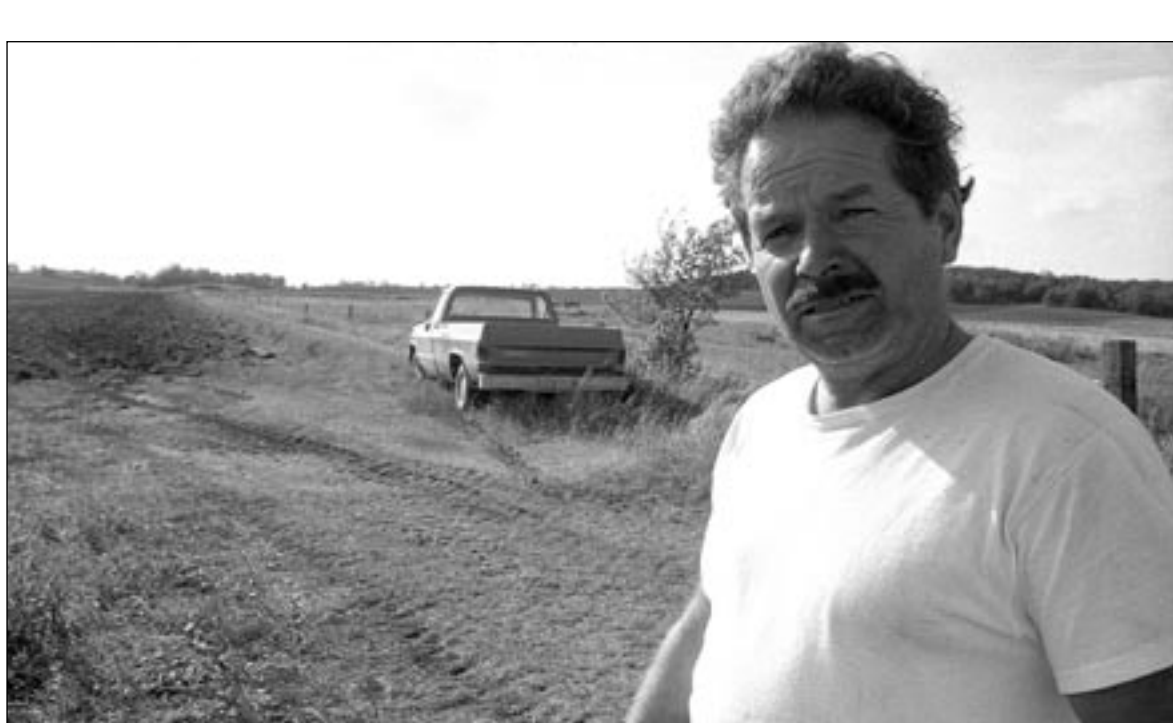
Don Marginet: "Zo'n groot land kun je toch niet voorbehouden aan dertigduizend mensen?" © Francis Marissens

die mensen wilden het voor die prijs verkopen. Oude mensen, zo gaat dat: een van hen overlijdt en de andere wil weg, dichterbij de *kids* bijvoorbeeld, zoals nu ook Anna Foidart in Bruxelles. Ik begrijp dat, maar de prijzen zijn echt te laag." Het huis van Anna ging in september van de

hand voor zo'n vijftigduizend dollar; het is twintig jaar oud en in goede staat. In of om Winnipeg betaal je voor een dergelijk huis wellicht al gauw 120 à 135.000 dollar.

En dus is Regis nu op zoek naar koopjes om zijn schoonmoeder te installeren. "Het transport vanuit

British Columbia zou te veel kosten. Dan doe je er beter aan om alles ginder te verkopen en hier nieuwe spullen aan te schaffen. Of tweedehandse natuurlijk, zoals op deze veiling. Al gingen vandaag de prijzen voor heel wat dingen abnormaal hoog, 170 dollar voor een oude tv,

Bernard 'Benny' De Ruyc: "Een hard leven als landbouwer? Valt wel mee." © Francis Marissens

dat is erg veel geld. Normaal kun je die wel voor vijftig dollar vinden. En ik zou er zelfs geen dertig voor neertellen."

Regis Adam is ook al naar België geweest. *Belgian bowling, you know* (zie inzetje op de vorige bladzijde). "Vroeger kwam er om de twee jaar een hele buslading Belgen naar hier. Om te bowlen en hun familie en aanverwanten te bezoeken. De oude contactpersonen zijn intussen te oud geworden of gestorven. En dus komen er geen groepen meer, alleen nog af en toe eens wat individuele reizigers. Belgian bowling is hier heel populair. En lang niet alleen bij de Belgen. Iedereen doet het. Soms spelen we toernooien hier vijftienhonderd kilometer vandaan. 's Ochtends om een uur of zeven vertrekken en tegen acht uur 's avonds ter plekke. Met de auto, ja. In België wisten ze niet wat ze hoorden toen we hun dat vertelden. Vijftienhonderd kilometer, dat is van Brussel tot diep in Spanje, is het niet? Enkel en alleen voor een *bowling game*. But... we had fun."

Canadees in Europa

Regis' vrouw komt erbij zitten. Barbara Smith is van Engelse origine. "Terwijl Regis altijd maar aan het bowlen was toen we in België waren, heb ik veel gezien en rondgehangen in de steden en kastelen. Onze gastvrouw dacht altijd maar dat ik me verveelde. Maar dat was niet zo. Ik werd gewoon stil van al die oudheid, van de geschiedenis die elke steen uitademde. Weten dat er al vijfhonderd jaar mensen in die straten lopen, dat ze eeuwen geleden over dezelfde kasseien stapten of in dezelfde kastelen de trappen opliepen: dat was een enorme ervaring. Ik moest zoiets laten doordringen, absorberen. In Canada is alles vrij nieuw. Europa heeft zoveel meer meegemaakt."

"En dan het eten. Toen we bij een oud vrouwtje waren, verre familie maar arm, kregen we een soort sodawater te drinken. Dat lag daar wellicht al jaren slecht te worden. Afschuwelijk die smaak, maar ik dronk het uit, want ik wist dat ze arm was."

"We moesten almaar eten in België. En duizendmaal zeggen hoe heerlijk we het wel vonden. Anders waren ze in staat om alles van tafel te halen en een compleet nieuwe maaltijd klaar te maken. Omdat wij het schijnbaar niet lekker vonden. Terwijl ik gewoon geen honger had."

"Onze gastvrouw lachte toen ze ons aan tafel bezig zag: 'Julie moeten wel van Canada zijn.' Omdat we ons bestek anders hanteren: vork en mes in respectievelijk linker- en rechterhand, stukje snijden en dan: mes neerleggen, vork naar rechterhand en verder eten... Heel grappig vonden ze dat ginder."

Regis Adam (56) is geboren in Bruxelles. Grootvader Camille Adam kwam in 1903 op achtjarige leeftijd vanuit Musson (Luxemburg) met zijn familie naar Bruxelles, Canada. De familie Adam was een van de eersten met een dorsmachine, en vele boeren uit de streek riepen dus haar hulp in bij het oogsten. Camille Adam kapte ook hout, maakte hiervoor maakte hij na verloop van tijd gebruik van een stoommotor. In zijn hele carrière heeft hij zowat duizend acres of ongeveer vierduizend hectare bos gerooit. Regis (een zoon van Clement, die uiteindelijk naar het verderopgelegene... Lourdes verhuisde) baat nu het café-restaurant-hotel Lammy's Bar uit in Swan Lake, en was voordien jarenlang manager van de Belgian Club in St. Boniface (Winnipeg). Hij rijdt tevens met een schoolbus en woont in Holland. Swan Lake en Holland maken net als Bruxelles deel uit van de Municipality of Lorne.

Belgen bezetten Holland

Ook Albert Cabernel hangt rond op de veiling van de spullen van Leon De Smet. En hij is net als vele andere nieuwsgierig naar de vreemdeling die ik ben.

"Ah, België. Ik spreek ook nog een beetje Belgs. *Godverdoeme en e stek in eu kloeten drenken, kende gij da?*"

"Een andere uitdrukking voor 'zat' die ik altijd al fantastisch heb gevonden, is *verwojd*. Verwaaid, dat is toch een erg mooie uitdrukking!"

(Tussendoor: Van de immigranten uit de negentiende en twintigste eeuw spraken de Engelsen Engels, de Italianen Italiaans, de Polen Pools, de Fransen Frans. De Walen werden op basis van hun taal ook als Fransen beschouwd. En het rare taalje van die Belgen uit Vlaanderen werd als Belgs bestempeld. Dus ook de Hollanders spraken Belgs

in Canada.) Gepensioneerde landbouwers verhuizen steeds vaker van Bruxelles naar Holland, een goede tien mijl noordwaarts. Holland is een wat grotere gemeente (ongeveer vierhonderd inwoners), inclusief namaak-windmolen. De oude Belgen en hun afstammelingen maken er tegenwoordig al ruim meer dan de helft van de plaatselijke bevolking uit. Ook Albert Cabernel (79) woont nu in Holland. Hij is er de fiere eigenaar van een Ford-oltdimer. Ook al heeft hij die niet zelf gerestaureerd. Hij neemt me samen met zijn (zieke) vrouw Adele Marginet mee voor een kort ritje: een tweetal kilometer tot het Tomahawk-benzinestation in Holland, waar hij ons op een ijsstrakteert. Jonge dienstertjes – dertien, veertien jaar, schat ik –, maar heel lekker ijs dat duidelijk nog met echte melk is bereid. En vervolgens weer terug naar (Cabernel's) huis. Er komt te veel sleurwerk aan het stuur van die ouwe Ford bij kijken. Wellicht is er iets mis mee, maar zijn technicus/restaureur ligt in het ziekenhuis en het gaat niet goed met hem.

Dus stappen we over in zijn gewone wagen. Albert wil me absoluut het Glazen Huis laten zien, een soort van kunstwerk, en in deze landelijke streek is dat sowieso een grote bezienswaardigheid. Bob Cain is een 93-jarige boer die in Treherne op de Howe Farm woont, een *homestead* die van 1892 dateert en die altijd in de handen van dezelfde familie is gebleven. Bob is stokoud, hij hoort bijzonder slecht en is niet zo goed meer te been. Hij verloor bovendien in korte tijd zijn vrouw Dora en zijn kinderen, en dus komt er nu een dochter van een boer uit de buurt hier de permanente verzorgen van het kunstpatrimonium. Bob bouwde immers op het plaatselijke erf achter zijn woning een glazen huis van ingemetselde flessen. En een twintig meter verderop deed hij het nog eens over: honderden lege flessen werden de bouwstenen van een klein kerkje, met altaar. Er kunnen zelfs kleine trouwplechtigheden in plaatsvinden. En nog wat verderop trok hij zowaar een toilet-kamerje op uit glazen flessen. Het geheel doet behoorlijk kitscherig aan, maar al is het een spelerei, het zegt toch iets over de scheppingsdrang van een geboren en getogen landbouwer, van een boer midden in een louter op landbouw gerichte maatschappij.

Albert Cabernel sloot op zijn zestigste de boeken: zijn kinderen wilden de boerderij in Bruxelles niet overnemen en dus verkocht hij alles maar. "Om nog wat van het leven te genieten," verklaart hij. "De boeren van nu hebben veel vrije tijd. Heel wat van hen hebben geen dieren meer. Dan hebben ze de hele winter de handen vrij. Ze leven van hun graan, van de andere gewassen. En ze hoeven niet meer hard te werken, toch niet zoals vroeger."

"Eén ding heb ik absoluut afschuwelijk gevonden in België. De mannen urineren buiten, doen ze dat nog altijd? Walgelijk, is het niet?! Ze gaan langs de kant staan, halen hun ding boven en pissen terwijl ze gewoon verder blijven praten alsof er niks aan de hand is! Oooh, en ook pal naast de kerk, zelfs als zijn huis net aan de overkant van de straat ligt. Het enige wat hij moet doen, is oversteken, binnenwandelen en naar het toilet gaan. Soms zag je een hele muur die aangevretten was door de pis."

Een opmerking die ik wel meer te horen kreeg. Albert Cabernel was lang niet de enige die zich ginds duidelijk aan het Belgische plassen-in-de-openlucht stoorde. Bruxelles is Brussel niet, hé manneke!

Albert Cabernel is de oom van Diane Cabernel van Marginet's Grocery & Hardware. Ook zijn roots liggen dus in het Oost-Vlaamse Everbeek (nu deelgemeente van Brakel).

Volgende week in deel 2: nog meer Bruxelles. Met computergestuurde landbouwbedrijven bij Van Den Bossche & Mangin. Met een blik op het indianenreservaat van Swan Lake met Chief Brian McKinney. Met Robert De Smet, die ons onder meer wegwijs maakt in de forse investeringen in onderwijs voor minderheden. En met drama-tiek en magie ten huize Brandt